

NIETS GAAT VOOR NIETS, EUROPESE MILITAIRE STATUS EN ZIJN BEDREIGINGEN.

Wie de afgelopen maanden gezien heeft op televisie hoe politiek van grote landen zoals Rusland de balans in een ander land volledig kunnen verstoren zal zich wel eens achter de oren gekrabbt hebben. Ukraine was toch ook een groot land? Zij hadden toch ook een grote legermacht bij de vorming van het Gemenebest van onafhankelijke staten onder Boris Jeltsin? Weliswaar niet zo groot als het leger van Rusland, maar zeker nog formidabel en zeker niet eentje die je zo denkt op te rollen. Wat is er door de jaren gebeurd dat er thans een tandeloze tijger lijkt te zijn ontstaan? Welke les kunnen wij hieruit trekken zodat niet hier dezelfde fout wordt gemaakt?

EEN STERK LEGER IS EEN KEUZE.

Op papier waren er bij de splitsing tussen Rusland en de Ukraine in dit laatste land voldoende eenheden en het percentage wat inzetbaar was bleek tijdens die moment-opname voldoende. Toch kan zo iets snel hard achteruithollen. Om een vloot in bedrijf te houden is geld nodig. Daarvoor moet een begroting worden gemaakt en regeringen maken dan keuzes. Een sterk leger kost geld en daarvoor moet men willen gaan. Deze keuze heeft een directe relatie met de geweldspiraal waarin een land of de omgeving van zo'n land zich bevindt. Voor een land als Israël is dit zonneklaar, zij zullen altijd een sterk leger hebben. Het kan ook zo zijn dat de ambitie van een staatshoofd meespeelt zoals bijvoorbeeld in Turkije en het helpt dan zeer als de conjunctuur van zo'n land in de lift zit zodat makkelijk geldelijke middelen kunnen worden gemobiliseerd.

Tegenwoordig is de economie ook veel meer een wapen geworden. Als we economisch verslappen kunnen we ook onze defensiecapaciteit moeilijk in stand houden. Dat overkwam de Ukraine, maar eigenlijk ook grote delen van West-Europa kregen klappen door de crisis die in 2008 opdook. Bezuiniging werd troef. Dit ging ook hand in hand met een doctrine die uitging van de belangrijke militaire slagkracht die geleverd moest worden. Dit lag in deelname aan multinationale 'expeditionary' missies die soms ver van het thuisland moesten worden uitgevoerd. Daar opereer je altijd gezamenlijk en heb je nooit een zware ultieme verantwoordelijkheid want die deel je samen en die deelname moet ook nog eens goedgekeurd worden door de lokale landelijke politiek. Je spreekt dan nooit over gevaren die het thuisland direct bedreigen. Aandacht kan ook verslappen als er geen directe vijand op de loer ligt want dan kun je niet de grote bedragen voor defensie door de algemene opinie positief laten ontvangen hoezeer je ze ook aanwrijft dat een goede defensie noodzakelijk is.

In Nederland wordt dat al jaren geroepen door mensen uit de defensietop, maar dit wordt versleten als eigenbelang en de minister van defensie wordt teruggestuurd met een 'klus' die er uit bestaat om zo verantwoord mogelijk te snoeien. Het lijkt wel of de politiek niet goed beseft wat continue afnemen betekent. Waarschijnlijk speelt de gedachte mee dat we leven in een tijd van militaire ontspanning met alleen lokale conflicten en dat daarom geldreserves aan andere zaken dan defensie kunnen worden besteed en je daarmee dan heus geen kritieke situatie laat ontstaan. Een ander punt is de drift om te bezuinigen die ons door Europese en landelijke politiek wordt opgelegd, terwijl een land als Rusland in zeer hoog tempo zijn defensie weer opbouwt.

DEFENSIE UIT GASOPBRENGST

De mens is geneigd om als men eenmaal op het hoogtepunt van conjunctuur staat te denken dat dit altijd zo blijft, maar is dit zo? Het is een denkfout die in het verleden vaak genoeg is gemaakt, denk aan de ineenstorting van het Romeinse rijk. Ja, het is waar, we leefden met onze klassieke vijand Rusland onder Jeltsin en Clinton in een echte vriendschap en de koude oorlog was beëindigd. Grote voorraden militair materieel werden plotseling over compleet. Dat was nooit voorzien. Hoe makkelijk is het om hoe goed je ook vooruit denkt toch ingehaald te worden door wat zich aan ontwikkelingen in het heden afspeelt. Eén ding is een logische gevolgtrekking. Het is makkelijker om dingen af te stoten en te ontmantelen waarvoor slechts korte tijd nodig is, dan dezelfde slagkracht weer

op te bouwen in de nieuwe technologie waar jaren voor nodig is. Het zou verstandig zijn om hier meer visie in te tonen en uit te gaan van de eigen positie. Rusland viel militair sterk terug onder Jeltsin, maar dat is al lang niet meer zo. Pas dan ook de doctrine aan zal een strateeg zeggen. We beschouwden Rusland als een bevriende natie, maar de persoonlijke ambitie van hun huidige leider houdt geen rekening met Europese belangen, en wij dienen die van Rusland maar te volgen. Dat is nog geen oorlogsretoriek, maar het legt pijnlijk bloot hoe onze status wordt gezien. En er is heus door Rusland nagedacht over onze militaire kracht voordat er een grote mond wordt gegeven. Rusland is zich wél bewust van zijn huidige militaire macht. Er is doelbewust opbouw geweest de laatste jaren, terwijl in onze regio's budgetten beknopt werden. Dank zij fortuinlijke gasinkomsten van Rusland (o.a. recent het 30 jarig contract met China) kan het ook betaald worden, nu en op termijn.

Nog belangrijker is juist de economische factor zoals de grote afhankelijkheid van Europa aan geleverd gas door Rusland. Daarmee kun je landen directief tegemoet treden zonder enige militair middel en al heeft het alleen maar de schijn dat je dat zou kunnen doen is al genoeg.

SHOWING FORCE

Sinds enige jaren zijn vliegtuigen van de Russische 'long range aviation' weer regelmatig in de buurt van ons luchtruim terwijl dit lange tijd stil had gelegen. President Poetin die dit weer geïnitieerd heeft sinds het staken na het beëindigen van de koude oorlog verkoopt dat voor eigen publiek als een manier om Rusland weer op de kaart te zetten. De grootsheid van Rusland is het motto. Deze moet weer hersteld worden en dat wordt als recht gevoeld. Is er hier niet meer aan de hand als het gevoel weer mee te willen tellen? Het is moeilijk in te schatten waar ambities toe kunnen leiden. Hoeveel frustraties liggen er aan ten grondslag en hoeveel mensen krijg je mee in eventuele avonturen? Recente ontwikkelingen in de Oekraïne laten zien dat een avontuur snel gestart is, het is meer dan een test-case. Rusland is niet de enige, aan de ander kant van de wereld timmert China ook hard aan de weg en eigenlijk wordt geheel Azië in toenemende mate gemilitariseerd. Dit zal ook de Verenigde Staten in toenemende mate bezig gaan houden. De Amerikaanse conventionele slagkracht paraplu over Europa zou dan mogelijk dunner kunnen worden.

EIGEN BROEK OPHOUDEN

Het is tijd voor Europa om de eigen broek op te houden. Anders dan in de Oekraïne waar naast uitgedunde middelen ook gebrek aan training van eenheden kennelijk de paraatheid ondermijnt is de training in Europa wel op goed niveau. Het organiseren van belangrijke militaire oefeningen is een continue lopend proces. Er wordt goed gescoord op 'interoperability' wat zoveel wil zeggen dat we elkaars systemen begrijpen en met elkaar goed hebben leren werken. We houden alleen numeriek gezien geen gelijke tred met de ontwikkelingen in Rusland, terwijl dit land ook superieure wapensystemen tot ontwikkeling heeft gebracht en brengt, het land heeft momenteel zijn eigen 'JSF' in de steigers staan. Verder hebben sommige West-Europese landen hele systemen weg gedaan waardoor er zwakte ontstaat. De NAVO heeft behoefte aan maritieme patrouillevliegtuigen, wij hebben onze al Orions van de hand gedaan en Groot Brittannië heeft zijn Harrier vloot op zee ontmanteld in afwachting van een vliegdekschip wat er ergens in de toekomst eens zal komen met JSF vliegtuigen. Eenheden zijn ook vaak lang van huis en verward in verre multi-nationale operaties.

Dit heeft er recent toe geleid dat er zes Russische marineschepen inclusief een vliegdekschip met geavanceerde vliegtuigen anders dan via de gebruikelijke route in de Atlantische oceaan nu 'gewoon' via het kanaal door de Nederlandse invloedsgebieden voer en er eigenlijk geen paraatheid was om dit goed te begeleiden. We hebben de hulp van Groot Brittannië moeten inroepen om een schip te sturen. We kunnen nog vaker dit soort provocaties van Rusland gaan verwachten die hiermee in z'n vuistje lacht. Blootgelegde zwakte kan juist ook leiden tot correctieve handelingen en je ziet nu al dat er meer draagvlak ontstaat voor een gezamenlijke

Europese efficiëntere energiemarkt waarbij de landelijke zeggenschap veel minder wordt, maar waarbij je wel de afhankelijkheid van Rusland indamt. Een gezamenlijk Europees leger komt nog niet echt van de grond. Weliswaar zijn er op militair gebied wel enige initiatieven geweest zoals een gezamenlijk commando van transportvliegtuigen in Europees verband, maar tegelijkertijd dient dit ook de kosten efficiëntie en is om die reden ook makkelijk gerealiseerd. Er is in 2006 afgesproken dat we de altijd aanwezige sterke-afhankelijkheid van de Verenigde Staten proberen tegemoet te komen als elke lidstaat 2% van het BNP aan defensie uitgeeft en dit dan in het kader van gezamenlijke Europese initiatieven. Slechts zeven lidstaten geven hier gehoor aan. Het gezamenlijke Europese leger komt dan pas goed van de grond als er geld in gepompt wordt.

GEVAAR IN HET OOSTEN

De zwakke schakels in de NAVO zijn de lidstaten in het oosten. Niet alleen zijn zij dicht bij Rusland, maar deze beziet ze ook als verloren gewesten met grote Russisch sprekende minderheden. Een actie zoals op de Krim kan makkelijk leiden tot kettingreacties. Deze landen voelen zich op hun gemak als NAVO-oefeningen in hun gebied plaats vinden zoals in Polen geregeld gebeurt. Voor de Baltische staten gaat men echter niet verder dan een continue 'air policing'. Vanaf september dit jaar worden vier Nederlandse F-16's ter ondersteuning gestationeerd op Malbork in Polen ter extra ondersteuning van o.a. de Baltische Staten, die zelf geen jachtvliegtuigen hebben. Navo landen leveren deze steun bij toerbeurt. Rusland heeft thans ongeveer 25 divisies in wat zij noemen de 'Western Military Theatre' terwijl dat in de koude oorlog vijf keer zo veel was.

Het Westen heeft met een nu veel goter grondgebied en meer lidstaten en soldaten een beter uitgangspunt. Toch wordt het trainingskarakter van de Russen zoals in de oefening Zapad-2013 steeds meer anti-NAVO. Samen met Wit-Rusland trainden zij in een scenario waarbij een 'large scale' oorlog gevoerd werd tegen conventionele legers uit het Westen, terwijl Zapad 2009 nog uitging van een oefening tegen een beperkt conflict waarbij drie 'NATO-like' brigades het land binnen kwamen. Dat is toch een forse verandering in concept. Het militaire budget van Rusland is het laatste jaar dan ook gestegen met 26% !! Het blijft niet alleen bij de oefeningen, maar ook plaagstootjes worden uitgedeeld. Recentelijk werden door vijf Russische vliegtuigen gesimuleerde bombardementen uitgevoerd op Litouwen, Polen en Zweden. Twee Tu-22M3 bommenwerpers simuleerden een aanval op Zweden waarbij een doel op een steenworp van Stockholm lag. Een angstige gedachte.

NEDERLAND IN HET GEHEEL

Wat betekent dit alles nu voor Nederland? Zoals ook andere lidstaten overkwam is ons trainingslevel lange tijd gericht geweest op counter-insurgency oorlogsvoering in vreemde landen. Het voorbereiden op grootschalige conventionele conflicten in de eigen regio lag niet meer in het focus. Toch is er nog ervaring in Nederland bij ouderen en die wordt ook opgepakt. Het aantal eenheden wat kan worden ingezet heeft toch wel enigzins een dramatische ontwikkeling gekend. Zo zijn bij ons de Leopard tanks er niet meer en is de arillerie ook fors verminderd. Het aantal gevechtsvliegtuigen is uitgedund en het aantal gereserveerd voor toekomstige aanschaf is kleiner geworden. Thans is het oogmerk krimpende budgetten, maar hoe zal dat veranderen als het wereldtoneel snel verandert ? Ervaring leert dat het tien jaar duurt om een krijgsmacht op- of om te bouwen. Die tijd heb je niet als de ontwikkelingen bij jou dicht in de buurt plaatsvinden. Er wordt veel vertrouwd op high-tech ten kostte van hoeveelheden van eenheden. Dit werd pijnlijk duidelijk toen bij de acties op Libië die door een Europese coalitie op stapel werden gezet binnen de kortste keren tot een groot tekort van precisie bommen leidde die daarna door de V.S. op stel en sprong moesten worden aangevuld.

Nederland is paraat en goed getraind maar kent ook zijn zwakte omdat we balanceren op een gevaarlijk minimum. Hopelijk wordt door Den Haag onderkend dat deze situatie niet ongelimiteerd kan blijven bestaan. Iedere vrijheid kent zijn prijs en als het moment bereikt is dit grote goed te beschermen dan moet je zorgen daarvoor klaar te zijn en dit doen zo goed en zolang je kunt.

Kees Otten & Wim Das
